

Dorota Sokołowska
Uniwersytet Szczeciński

ROSZCZENIE O ZAPŁATĘ WIELOKROTNOŚCI STOSOWNEGO WYNAGRODZENIA W PRAWIE AUTORSKIM – GŁOS W OBRONIE *STATUS QUO* NA DZIEŃ PRZED WYROKIEM TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

Głos w dyskusji – dotyczy referatu prof. dr hab. Moniki Czajkowskiej-Dąbrowskiej „Odszkodowanie z tytułu naruszenia praw autorskich: rozwój czy degeneracja?”¹

Zaprezentowany referat nie zawiera odpowiedzi na pytanie postawione w tytule, jednakże przyjęta w nim krytyka rozwiązania uregulowanego w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut.² zasługuje na replikę. Autorka kwestionuje mianowicie słuszność roszczenia o naprawienie szkody na skutek naruszenia autorskich praw majątkowych poprzez zapłatę sumy pieniężnej odpowiadającej dwukrotności, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione – trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu.

1. ZASIĘG ROSZCZEŃ Z ART. 79 PR. AUT.

W referacie postawiono tezę, że art. 79 pr. aut. może być wykorzystywany tylko w przypadku wkroczenia w bezwzględne prawo do wynagrodzenia, z wyłączeniem naruszenia tzw. samoistnego prawa do wynagrodzenia, przy powołaniu się na **wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 1999 r., I CKN 1139/97**³.

---

¹ Konferencja „Węzłowe zagadnienia prawa cywilnego w 100-lecie urodzin Profesora Witolda Czachórskiego” odbyła się 22 czerwca 2015 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

² Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r., nr 90, poz. 631, z późn. zm.).

³ „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2000, nr 2, poz. 24 (pозew Stowarzyszenia Autorów ZAiKS przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej o zasądzenie trzykrotności wynagrodzenia z tytułu

Należy przypomnieć, że Sąd w wyroku tym uznał za bezpodstawne dochodzenie roszczeń na podstawie art. 79 pr. aut. w przypadku braku zapłaty wynagrodzenia należnego z tytułu licencji ustawowej. Jednakże w uchwale z dnia 28 czerwca 2007 r., III CZP 40/07⁴, Sąd Najwyższy przyjął **odmienny pogląd**, a mianowicie że „niezapłacenie stosownego wynagrodzenia stanowiącego ze względu na dozwolony użytek osobisty lub prywatny słabszy odpowiednik praw wyłącznych jest naruszeniem autorskich praw majątkowych w rozumieniu art. 79 i 80” pr. aut.

Szczegółowa analiza wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 1999 r. prowadzi do wniosku, iż nie należy przeceniać tego orzeczenia w kontekście określania zasięgu roszczeń z art. 79 pr. aut. Sąd w wyroku nie dokonał analizy pojęcia użytego w art. 17 pr. aut., tzn. „prawo do wynagrodzenia za korzystanie z utworu”, lecz jedynie stosował określenie „roszczenie o wynagrodzenie”. Posługując się wewnątrznie sprzecznym i niewystępującym w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych sformułowaniem „bezwzględne roszczenie”, w stosunku do wynagrodzenia za korzystanie z utworu, Sąd przyjął, że nie można „uważać tego roszczenia, mimo treści art. 17 pr. aut., za element wyłącznego prawa do korzystania z utworu”.

Przyjęte przez część doktryny pojęcie „samodzielnego” czy „samoistnego” prawa do wynagrodzenia nie znajduje oparcia w przepisach ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, przy tym nie jest nieodzowne przy wykładni tej ustawy, natomiast jako określenie pozanormatywne może być swobodnie interpretowane i w efekcie może prowadzić do nietrafnych wniosków. W ciągu 21 lat obowiązywania ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych w piśmiennictwie zaliczano do wspomnianej kategorii wynagrodzenia o niejednorodnym charakterze, tzn. uregulowane w art. 19, art. 20, art. 24 ust. 3, art. 25 ust. 2, art. 29 ust. 3, art. 30 ust. 2, art. 33 pkt 3, art. 70 ust. 2, art. 20¹, art. 19¹ i art. 70 ust. 2¹ pr. aut.⁵ Wobec braku jasności stosowanego określenia powstają spory o konsekwencje nieuiszczenia „samoistnego” wynagrodzenia, prowadzone zazwyczaj w oparciu o jednostkowe przypadki, wskutek czego część doktryny opowiada się za stosowaniem w tej sytuacji odpowiedzialności z tytułu naruszenia autorskich praw majątkowych (art. 79 pr. aut.)⁶, część jest zaś temu przeciwna⁷. Nie jest zatem celowe podtrzymywanie w dyskusji doktrynalnej pojęcia, które nie służy wyjaśnianiu istotnych i skomplikowanych kwestii, lecz jest źródłem kolejnych

---

retransmisji utworów słowno-muzycznych wykorzystywanych przez pozwaną w programach telewizyjnych, z naruszeniem art. 24 ust. 2 i 3 pr. aut.).

⁴ „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna” 2008, nr 7–8, poz. 86 (pозew organizacji telewizyjnej o zasądzenie od operatora sieci kablowej wynagrodzenia z tytułu równoczesnego i integralnego nadawania programów nadawanych pierwotnie przez powodów).

⁵ Zob. np. P. Bogdalski, *Środki ochrony autorskich praw majątkowych oraz ich dochodzenie w świetle prawa polskiego*, Kraków 2003, s. 44.

⁶ Zob. J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie i prawa pokrewne*, Kraków 2004, s. 55–56.

⁷ Tak M. Czajkowska-Dąbrowska, *Glosa do wyroku SN z 20.05.1999 r., I CKN 1139/97*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2000, nr 2, s. 89.

wątpliwości. Pogląd o wyłączeniu stosowania art. 79 pr. aut. w sytuacji naruszenia tzw. samoistnego prawa do wynagrodzenia można zatem uznać za **zbyt ogólny, mało precyzyjny i odwołujący się do indywidualnego pojmowania określenia podstawowego dla oceny.**

Tymczasem za zasadnicze w tej mierze uznać wypada ustalenie, **czy nastąpiło naruszenie autorskich praw majątkowych** zdefiniowanych w art. 17 pr. aut., w tym prawa twórcy do wynagrodzenia za korzystanie z utworu. Pojawia się tu zwłaszcza pytanie o zgodność z prawem korzystania z utworu w ramach licencji ustawowej (w tym dozwolonego użytku publicznego), wobec nieuiszczenia wynagrodzenia wymaganego przepisem ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Moim zdaniem prawo twórcy do wynagrodzenia ma w tym przypadku charakter bezwzględny, ponieważ zapłata wynagrodzenia powinna być traktowana jako jedna z przesłanek czyniących ten użytek zgodnym z prawem. Z chwilą rozpoczęcia korzystania aktualizuje się obowiązek zapłaty wynagrodzenia na rzecz twórcy i chociaż samo korzystanie z utworu nie jest działaniem bezprawnym (nie godzi w wyłączne prawo twórcy do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wskazanych w zezwoleniu ustawowym polach eksploatacji), to jednak korzystanie **bez uiszczenia wynagrodzenia** należy uznać za naruszenie wymienionego w art. 17 pr. aut. prawa twórcy do wynagrodzenia za korzystanie z utworu⁸. Można dodać, że stanowisko takie ma w doktrynie i orzecznictwie zarówno zwolenników⁹, jak i przeciwników¹⁰.

2. GENEZA ART. 79 UST. 1 PKT 3 LIT. B PR. AUT.

W referacie został wyrażony pogląd, że roszczenie sformułowane w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut. wywodzi się z implementacji postanowień dyrektywy

⁸ Zob. szerzej D. Sokołowska, *Prawo twórcy do wynagrodzenia w prawie autorskim*, Poznań 2013, s. 467–474.

⁹ J. Marcinkowska, *Dozwolony użytek w prawie autorskim. Podstawowe zagadnienia*, „Prace Instytutu Prawa Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2004, z. 87, s. 235 i 237; J. Barta, R. Markiewicz, (w:) J. Barta, R. Markiewicz (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 483–484; J. Barta, R. Markiewicz, *Glosa do wyroku SN z 20.05.1999 r., I CKN 1139/97*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2000, nr 2, s. 84–85; X. Kornański, *Zakres ochrony majątkowych praw autorskich na podstawie art. 79–80 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz jej stosunek do ochrony na podstawie Kodeksu cywilnego*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1998, nr 9, s. 11.

¹⁰ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 22 listopada 2000 r., I ACa 688/00, LEX nr 47639. J. Bleszyński, (w:) J. Barta (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 13. Prawo autorskie*, Warszawa 2007, s. 640–641, 666; E. Traple, (w:) J. Barta (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 13. Prawo autorskie*, Warszawa 2007, s. 142 i 137; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2003 r., V CKN 411/01, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna” 2004, nr 9, poz. 144.

2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej¹¹. Stwierdzenie to wymaga komentarza, ponieważ regulację objętą powyższym przepisem ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych należy przede wszystkim uznać za **autonomiczną konstrukcję polskiego prawa autorskiego**, wprowadzoną już w pierwotnym brzmieniu ustawy o prawie autorskim i mającą swoje źródło także w praktyce wykonywania ustawy o prawie autorskim z dnia 10 lipca 1952 r.¹².

W chwili uchwalenia ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych roszczenie twórcy o zapłacenie podwójnej, a w przypadku zawinionego naruszenia, potrójnej wysokości stosownego wynagrodzenia nawiązywało do problematyki hipotetycznego wynagrodzenia analizowanego w doktrynie w kontekście roszczenia o wydanie uzyskanych korzyści (art. 56 pr. aut. z 1952 r.). Badanie orzecznictwa z lat 1957–1982 wykazało, że sądy zasądzały wydanie korzyści w kwotach tożsamych z hipotetycznym wynagrodzeniem, wyjątkowo w niższym albo wyższym rozmiarze¹³. Na ogół jednak, odwołując się do art. 322 k.p.c., sądy zasądzały wydanie korzyści w granicach **trzykrotnego najwyższego hipotetycznego wynagrodzenia**, co zdaniem J. Błeszyńskiego pozwalało na osiągnięcie równowagi pomiędzy dwiema zasadami eliminującymi nadużycie prawa: pierwszą – że naruszciciel nie powinien w wyniku naruszenia znaleźć się w sytuacji korzystniejszej niż legalny użytkownik, i drugą – że uprawniony nie powinien bogacić się w następstwie realizowania ochrony swoich naruszonych praw¹⁴.

Z uzasadnienia ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 1994 r. wynika, że **motyw wprowadzenia roszczenia** o zapłatę dwu- albo trzykrotności stosownego wynagrodzenia był następujący: „Wyposażenie autora i jego następcy prawnego w to roszczenie ułatwi dochodzenie odpowiedzialności i usunie niebezpieczeństwo, że naruszający znajdzie się w korzystniejszej sytuacji niż osoba legalnie wykorzystująca utwór. W obecnej chwili najczęściej odpowiedzialność za naruszenie autorskich praw majątkowych sprowadza się do wypłacenia, dodatkowo ze znacznym opóźnieniem, wynagrodzenia, którego autor mógłby oczekiwać w wypadku legalnej eksploatacji, mimo że wykorzystanie nastąpiło bez zgody uprawnionego albo wbrew jego woli. Taki stan rzeczy podważa sens

¹¹ Dz.Urz. UE L 157 z 30.04.2004, s. 45 (dalej: dyrektywa 2004/48/WE).

¹² Dz.U. nr 34, poz. 234, z późn. zm.

¹³ W latach 1957–1982 Sąd Najwyższy zasądził w poszczególnych sprawach: 1) honorarium autorskie, a) jako wydanie bezpodstawnego wzbogacenia, b) bez precyzowania, czy stanowi ono odszkodowanie czy wydanie uzyskanych korzyści; 2) pełny zysk netto; 3) część zysku netto naruszciciela, a) stanowiącą jego ułamek, b) stanowiącą wielokrotność należnego wynagrodzenia autorskiego. W wyroku z dnia 22 czerwca 1982 r. (I CR 180/82, LEX nr 63737) Sąd Najwyższy utrzymał w mocy wyrok zasądający dwudziestokrotność należnego honorarium autorskiego (zob. T. Grzeszak, *Przedmiot i zakres korzyści podlegających wydaniu na podstawie art. 56 prawa autorskiego w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego*, „Nowe Prawo” 1985, z. 11–12, s. 91–92 i 103).

¹⁴ Zob. J. Błeszyński, *Ochrona autorskich praw majątkowych (Roszczenie o wydanie korzyści)*, Warszawa 1989, s. 141.

zawierania umowy¹⁵. Stwierdzenie to dowodzi akceptacji przez ustawodawcę wniosków wynikających z dorobku polskiego orzecznictwa i doktryny, i to na dziesięć lat przed uchwaleniem dyrektywy 2004/48/WE.

3. ZASTOSOWANIE ROSZCZENIA O ZAPŁATĘ WIELOKROTNOŚCI WYNAGRODZENIA W POLSKIM USTAWODAWSTWIE W KONTEKŚCIE NOWELIZACJI Z 2007 R.

Z treści referatu można by wywieść wniosek, że roszczenie uregulowane w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut. ma charakter wyjątkowy, odosobniony i wadliwy na tle polskiego ustawodawstwa, zwłaszcza gdy rozpatruje się je przez pryzmat ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej¹⁶. Tymczasem zbliżona konstrukcja występuje w dwóch innych ustawach z zakresu własności intelektualnej¹⁷, a mianowicie w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. **o ochronie baz danych**¹⁸ (art. 11 ust. 1 pkt 3 lit. b¹⁹) oraz w ustawie z dnia 26 czerwca 2003 r. **o ochronie prawnej odmian roślin**²⁰ (art. 36a ust. 1 pkt 3 lit. b²¹). Przepisy te zostały wprowadzone do ustaw, podobnie jak w przypadku ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, **z dniem 20 czerwca 2007 r.** ustawą z dnia

¹⁵ Projekt ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, druk sejmowy II kadencji nr 86 z dnia 6 listopada 1993 r., pkt 13 uzasadnienia.

¹⁶ Tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 1410, z późn. zm.

¹⁷ W oświadczeniu z dnia 13 kwietnia 2005 r. dotyczącym art. 2 dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (2005/295/WE) Komisja Europejska stwierdziła, że „przynajmniej następujące prawa własności intelektualnej objęte są zakresem przedmiotowej dyrektywy: prawa pokrewne z prawami autorskimi, prawo *sui generis* twórców baz danych, prawa twórcy topografii produktów półprzewodnikowych, prawa ze znaku towarowego, prawa ze wzoru, prawa z patentu, włącznie z prawami wynikającymi z dodatkowych świadectw ochronnych, oznaczenia geograficzne, prawa ze wzoru użytkowego, prawa wynikające z systemu ochrony odmian roślin, nazwy handlowe, jeżeli są one chronione jako wyłączne prawa własnościowe w danym prawie krajowym” (Dz.Urz. UE L 94 z 13.04.2005, s. 37).

¹⁸ Dz.U. nr 128, poz. 1402, z późn. zm.

¹⁹ Producent, którego prawa do bazy danych zostały naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła te prawa: naprawienia wyrządzonej szkody: a) na zasadach ogólnych albo b) poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione – trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z bazy danych.

²⁰ Dz.U. Nr 137, poz. 1300, z późn. zm.

²¹ Hodowca, którego wyłączne prawo zostało naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła to prawo naprawienia wyrządzonej szkody: a) na zasadach ogólnych albo b) poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej opłacie licencyjnej, która w chwili jej dochodzenia byłaby należna tytułem udzielenia przez hodowcę licencji, a w razie zawinionego naruszenia w wysokości odpowiadającej wielokrotności tego wynagrodzenia, jednak nie wyższej niż jej trzykrotność.

9 maja 2007 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw²².

W referacie przywołuje się argument braku podobnej ingerencji w treść ustawy – Prawo własności przemysłowej, w której z dniem 20 czerwca 2007 r. przyjęto możliwość naprawienia szkody z tytułu naruszenia patentu poprzez zapłatę tylko „jednokrotności” wynagrodzenia²³. Z faktu tego nie wyprowadzono jednak szerszych wniosków, poza kontestacją rozwiązania zastosowanego w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Tymczasem rozważenia wymaga relacja pomiędzy rodzajem chronionego dobra i istniejącymi zagrożeniami jego naruszeń a przyjętymi środkami ochrony. Nowelizacja czterech ustaw w tym samym terminie i na skutek implementacji tej samej dyrektywy, lecz z przyjęciem różnego stopnia środków ochrony, powinna charakteryzować się przemyślaną konsekwencją. Taki też pogląd wyrażał w opinii do projektu nowelizacji J. Błęszyński, stwierdzając w stosunku do zmian art. 79 pr. aut., iż: „Tezy o fundamentalnym znaczeniu tego przepisu dla ochrony autorskich praw majątkowych nie trzeba uzasadniać. Jest zatem zrozumiałe oczekiwanie, że zmiany dotyczące tego uregulowania będą dyktowane niezbędnością, racjonalnością i oczywistością motywacji, nie wspominając o tym, że powinny być zredagowane w sposób jasny, jednoznaczny oraz kompatybilny z całością postanowień ustawy, oraz z konstrukcjami stosowanymi w obowiązującym prawie cywilnym. Niestety, projekt oczekiwań tych nie spełnia”²⁴.

Pierwotnie w projekcie zmiany ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz o zmianie innych ustaw z dnia 7 grudnia 2006 r.²⁵ była zawarta **zmiana** art. 287 ust. 1 pkt 2 i art. 296 ust. 1 pkt 2 ustawy – Prawo własności przemysłowej polegająca na wprowadzeniu odszkodowania stanowiącego sumę pieniężną w wysokości odpowiadającej opłacie licencyjnej albo innego stosownego wynagrodzenia. Zmiana w tym zakresie pojawiła się w uchwale Senatu z dnia 16 kwietnia 2007 r.²⁶, w której powyższy przepis uzyskał następujące brzmienie: „poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione – trzykrotności opłaty licencyjnej

²² Dz.U. nr 99, poz. 662.

²³ Tj. sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej opłacie licencyjnej albo innego stosownego wynagrodzenia, które w chwili ich dochodzenia byłyby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z wynalazku (art. 287 ust. 1 pkt 2) albo znaku towarowego (art. 296 ust. 1 pkt 2).

²⁴ J. Błęszyński, *Opinia prawna dot. nowelizacji ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz o zmianie innych ustaw (druk sejmowy nr 1241)* z dnia 13 lutego 2007 r., [http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk5.nsf/\(\\$All\)/20B16696D479B99CC125727200347FF8/\\$File/i289_07A.doc?OpenElement](http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk5.nsf/($All)/20B16696D479B99CC125727200347FF8/$File/i289_07A.doc?OpenElement), s. 5 (dostęp: 16.12.2015 r.).

²⁵ Druk sejmowy V kadencji nr 1241.

²⁶ Uchwała Senatu RP w sprawie ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw z dnia 16 kwietnia 2007 r., druk sejmowy V kadencji nr 1628.

albo innego stosownego wynagrodzenia, które w chwili ich dochodzenia byłyby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z wynalazku²⁷. W uzasadnieniu uchwały Senat stwierdził: „Wprowadzając poprawki (...) Senat miał na względzie podniesienie poziomu ochrony praw własności przemysłowej. Zdaniem Senatu roszczenie o naprawienie wyrządzonej szkody poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej opłacie licencyjnej albo innego stosownego wynagrodzenia, które w chwili ich dochodzenia byłyby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z wynalazku (zgody na używanie znaku towarowego) niedostatecznie chroni uprawnionego z prawa własności przemysłowej i w sposób nieuzasadniony stawia go w gorszej sytuacji aniżeli uprawnionego z majątkowego prawa autorskiego, prawa do bazy danych, czy wyłącznego prawa do odmiany roślin”.

Powyższa propozycja została odrzucona w Sprawozdaniu Komisji Kultury i Środków Przekazu z dnia 26 kwietnia 2007 r.²⁸. Można przytoczyć charakterystyczne fragmenty wypowiedzi ekspertów Komisji zaprotokołowane w trakcie jej posiedzenia. M. Czajkowska-Dąbrowska stwierdziła wówczas: „Chciałabym jedynie wspomnieć o micie owego indywidualnego twórcy. Oczywiście zdarzają się procesy o plagiaty wytaczane przez osoby indywidualne pracodawcom, zleceniodawcom, ale procesy największej wagi są toczone przez organizacje zbiorowego zarządzania – zwłaszcza przez ZAiKS, który jest potęgą, monopolistą, mającym także własne interesy w stosunku do zrzeszonych autorów. Bywały już wyroki Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, krytykujące pewne praktyki. Mówiąc o prawie autorskim, nie mówmy mechanicznie o biednym twórcy «na poddaszu». Z reguły jest to organizacja zbiorowego zarządzania”. Natomiast J. Błeszyński nawiązał do kwestii zasadniczych dla dyskusji nad projektowaną nowelizacją: „Sprawą o fundamentalnym znaczeniu jest poprawka, polegająca na wprowadzeniu pełnej symetrii między prawem autorskim i prawem własności przemysłowej w zakresie roszczeń. Pragnę przypomnieć, że choć dyrektywa jest ta sama, to dziedziny różne. Mają różną specyfikę. W momencie dochodzenia ochrony w prawie patentowym uprawnionym jest nie twórca patentu, lecz z reguły przedsiębiorstwo, które rządzi się innymi prawami i ma inne możliwości. (...) Na przykład na gruncie nieuczciwej konkurencji lub prawa patentowego bardzo często spotykamy się z sytuacjami, w których monopolista wszczyna proces, chcąc wypchnąć konkurenta z rynku. Zgłasza ogromne roszczenia, które zabezpiecza na majątku drugiej strony. Zwykle jest to silny monopolista, który może sobie pozwolić na zablokowanie środków. To zróżnicowanie było uzasadnione tym, by nie budować nadmiernej ochrony. (...) Podstawowa zasada mówi:

²⁷ Analogiczne brzmienie uzyskał art. 296 ust. 1 pkt 2 ustawy – Prawo własności przemysłowej w odniesieniu do znaku towarowego.

²⁸ Sprawozdanie Komisji Kultury i Środków Przekazu o stanowisku Senatu w sprawie ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw z dnia 26 kwietnia 2007 r., druk sejmowy V kadencji nr 1662.

porównuj porównywalne. Tutaj nie ma sytuacji porównywalności, gdyż chodzi o twórczość o innej charakterystyce i innych możliwościach eksploatacyjnych”.

Dość lakoniczna treść **uzasadnienia zmiany ustaw** dokonanej z dniem 20 czerwca 2007 r. nie mogła być podstawą podjęcia konstruktywnej dyskusji w zakresie poruszanego zagadnienia. J. Błęszyński na etapie formułowania ostatecznego brzmienia nowelizacji słusznie zaznaczył, że „na pierwsze miejsce wysuwa się kwestia braku jasności, co do motywów, którymi kierował się projektodawca, nadając omówionym postanowieniom obecną postać”²⁹. Ekspert Komisji Kultury i Środków Przekazu M. Czajkowska-Dąbrowska w opinii na temat projektowanej nowelizacji wyraziła natomiast pogląd, iż „nic nie uzasadnia tak istotnych różnic między prawem autorskim i prawem własności przemysłowej pod względem ukształtowania roszczeń odszkodowawczych. Jedynym wytłumaczeniem ich istnienia jest naturalna niechęć twórców od utraty uzyskanych kiedyś nadmiernych przywilejów oraz utrzymujący się przemożny wpływ środowisk twórczych na organy kształtujące treść projektów aktów normatywnych z dziedziny prawa autorskiego. (...) Budzi też podejrzenie, że taka a nie inna treść projektowanych przepisów poszczególnych ustaw jest przede wszystkim wynikiem silniejszych lub słabszych nacisków zainteresowanych środowisk na resort kultury, a nie odzwierciedleniem poważnych racji merytorycznych”³⁰. Z kolei J. Machała uznał, że „brakuje racjonalnych i przekonujących argumentów przemawiających za utrzymaniem omawianej dysproporcji, z wyjątkiem może faktu, że w społeczeństwie informacyjnym, za sprawą Internetu, prawa autorskie (pokrewne) są naruszane na bardziej masową skalę niż prawa własności przemysłowej. Zarazem jednak naruszenie prawa własności przemysłowej (w szczególności: patentu) ma najczęściej dalej idące negatywne konsekwencje niż naruszenie praw autorskich. Za dysproporcją mogłaby ewentualnie przemawiać większa wartość kulturowa przedmiotów praw autorskich (pokrewnych) od wynalazków, wzorów użytkowych czy znaków towarowych. Ta większa wartość kulturowa przedmiotów praw autorskich jest jednak w dzisiejszych realiach co najmniej dyskusyjna, zważywszy, że ochroną prawa autorskiego lub praw pokrewnych objęte są również zjawiska o wątpliwej wartości kulturowej (choć niewątpliwej wartości ekonomicznej) jak bazy danych, programy komputerowe, nagrania utworów lub innych zjawisk dźwiękowych (np. śpiewu ptaków) czy nadania radiowo-telewizyjne”³¹.

²⁹ J. Błęszyński, *Opinia prawna...*, s. 15.

³⁰ M. Czajkowska-Dąbrowska, *Opinia na temat projektu ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz innych ustaw (druk nr 1241)* z dnia 13 lutego 2007 r., [http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk5.nsf/\(\\$All\)/99A2F1E82E240660C1257282004B8EE4/\\$File/i289_07a.rtf?OpenElement](http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk5.nsf/($All)/99A2F1E82E240660C1257282004B8EE4/$File/i289_07a.rtf?OpenElement), s. 9–10 (dostęp: 16.12.2015 r.).

³¹ J. Machała, *Opinia dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz o zmianie innych ustaw (druk sejmowy nr 1241)* z dnia 12 marca 2007 r., [http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk5.nsf/\(\\$All\)/D9D4AF116D0F48C4C125729200494F93/\\$File/i581_07.rtf?OpenElement](http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk5.nsf/($All)/D9D4AF116D0F48C4C125729200494F93/$File/i581_07.rtf?OpenElement), s. 4–5 (dostęp: 16.12.2015 r.).

W referacie konsekwentnie konfrontuje się wyłącznie rozwiązania przyjęte w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych i w ustawie – Prawo własności przemysłowej, stawiając przy tym pytanie o powód różnicy. M. Czajkowska-Dąbrowska w tym miejscu stwierdza, że jedynym powodem – pozamerytorycznym – może być „bardzo silna pozycja organizacji zbiorowego zarządzania, manifestowana podczas całego procesu legislacyjnego”. Tymczasem dostępne na stronie Sejmu RP dokumenty nie potwierdzają tej tezy, dość ryzykownej zwłaszcza w świetle art. 95 ust. 1 Konstytucji RP.

4. ZARZUTY M. CZAJKOWSKIEJ-DĄBROWSKIEJ ODNOŚNIE DO ROZSZCZENIA O ZASĄDZENIE TRZYKROTNOŚCI STOSOWNEGO WYNAGRODZENIA Z ART. 79 UST. 1 PKT 3 LIT. B PR. AUT.³²

W referacie roszczenie o zasądzenie trzykrotności stosownego wynagrodzenia zostało określone jako „nieuzasadnione i niesprawiedliwe”, co zostało poparte następującymi zarzutami odnośnie do tej regulacji:

„a) niezgodność z dyrektywą,

b) sztywna wysokość zasądzana automatycznie, niezależnie od stopnia winy, charakteru działalności naruszcyciela, co oznacza zignorowanie wskazówki «we właściwych przypadkach»,

c) odebranie sądowi jakiegokolwiek udziału w określeniu wysokości odszkodowania wbrew sformułowaniu dyrektywy, zgodnie z którą «organy sądowe mogą ustanowić odszkodowania ryczałtowe»,

d) zbyt wysoki pułap odbiegający od standardów prawa unijnego, w szczególności niezgodny z przyjętą w nim eliminacją odszkodowań karnych,

e) niezgodność z modelem odpowiedzialności odszkodowawczej w polskim prawie cywilnym,

f) zakłócenie funkcji odszkodowania, jego restytucyjnego charakteru,

g) zdominowanie funkcji kompensacyjnej przez funkcję represyjną,

h) naruszenie równowagi pozycji stron – najczęściej powództwa wytaczane są przez organizacje zbiorowego zarządzania, które nie tylko nie są słabszą stroną w toku negocjacji (...), ale w przypadku braku zatwierdzonych tabel wynagrodzeń stawiają użytkowników w sytuacji wręcz bez wyjścia”.

Powyższe zastrzeżenia zasadniczo zostały tylko zasygnalizowane w referacie wygłoszonym podczas Konferencji, jednak ich stanowczy wydzźwięk skłania do następujących refleksji:

---

³² Wszelkie cytaty nieoznaczone, do których się odnoszę, pochodzą z wypowiedzi prof. M. Czajkowskiej-Dąbrowskiej.

Ad a) Ustalenie relacji polskich przepisów uwzględniających żądanie wielokrotności stosownego wynagrodzenia do postanowień dyrektywy 2004/48/WE powinno przebiegać wieloaspektowo, co zostało pominięte w referacie, w którym skupiono się zasadniczo na rzekomo karnym walorze omawianej regulacji.

Zważyć należy, że celem dyrektywy 2004/48/WE jest zbliżenie systemów prawnych „w celu zapewnienia wysokiego, równoważnego i jednakowego poziomu bezpieczeństwa na rynku wewnętrznym” (pkt 10 preambuły). Spektrum owego zbliżenia systemów wynika m.in. ze spostrzeżenia, że w państwach członkowskich, „pomimo obowiązywania porozumienia TRIPS, ciągle występują znaczące rozbieżności w zakresie środków realizacji praw własności intelektualnej”, mianowicie dostrzega się **brak** określonych środków, procedur i środków prawnych (pkt 7 preambuły). W dyrektywie 2004/48/WE podkreśla się, że występujące aktualnie rozbieżności prowadzą „do osłabiania prawa materialnego w zakresie własności intelektualnej oraz do fragmentacji rynku wewnętrznego w tym obszarze”, zatem „skuteczna realizacja prawa materialnego w zakresie własności intelektualnej powinna wynikać z działań szczególnych na poziomie wspólnotowym” (pkt 9 preambuły). Ze stwierdzeń tych dobitnie wynika, że celem dyrektywy **nie jest osłabianie ochrony praw własności intelektualnej, lecz zmierzanie do podniesienia jej poziomu**. Potwierdzeniem tej tezy jest brzmienie art. 2 ust. 1 dyrektywy 2004/48/WE, zgodnie z którym jej przepisy stosuje się „bez uszczerbku dla środków przewidzianych lub środków, które mogą być przewidziane w prawie wspólnotowym lub krajowym w zakresie, w jakim te środki mogą dawać właścicielom praw większe korzyści”. Stąd też brak jest w dyrektywie stanowczych nakazów, które mogłyby eliminować wysokie standardy ochrony, znane w poszczególnych systemach i dodatkowo uwzględniane w procesie legislacyjnym dyrektywy 2004/48/WE.

W pierwotnej wersji dyrektywy 2004/48/WE przewidziano odmienną od uchwalonej konstrukcję postanowienia dotyczącego kwestii odszkodowań z tytułu naruszenia praw własności intelektualnej, obejmującą możliwość zasądzenia odszkodowań w wysokości **dwukrotności opłaty licencyjnej**³³. Rezygnacja z tego rozwiązania nie została wyjaśniona na tyle, by wywodzić z niej wniosek o niedopuszczalności tego rodzaju uregulowań krajowych. Z pewnością jednak zachowanie pierwotnego projektu stanowiłoby blokadę przed odszkodowaniami

---

³³ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on measures and procedures to ensure the enforcement of intellectual property rights, 30.01.2003, COM(2003) 46 final, COD 2003/0024, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52003PC0046> (dostęp: 16.12.2015 r.); Report on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on measures and procedures to ensure the enforcement of intellectual property rights, 5.12.2003, (COM(2003) 46 – C5-0055/2003 – 2003/0024(COD)), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&mode=XML&reference=A5-2003-468&language=EN> (dostęp: 16.12.2015 r.), art. 17.

obejmującymi wyższą wielokrotność, czego obecnie w dyrektywie 2004/48/WE nie można stwierdzić.

W sprawozdaniu Komisji Europejskiej z dnia 22 grudnia 2010 r. w sprawie stosowania dyrektywy 2004/48/WE³⁴ w pkt 3.5 (Kompensacyjny i odstraszający skutek odszkodowań) stanowczo stwierdza się, że „środki, procedury i środki zaradcze przewidziane w dyrektywie muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające”, tymczasem „według informacji uzyskanych od podmiotów prawa autorskiego wydaje się, że przyznawanie odszkodowań nie jest obecnie skutecznym sposobem odstraszania potencjalnych naruszających od podejmowania czynów bezprawnych. Odnosi się to w szczególności do przypadków, w których odszkodowania przyznawane przez sądy są niewspółmierne do korzyści osiągniętych przez naruszających”. Komisja Europejska podkreśla, że „głównym celem przyznawania odszkodowań jest postawienie podmiotów prawa autorskiego w sytuacji, w jakiej znajdowałyby się, gdyby nie doszło do naruszenia. Wydaje się jednak, że obecnie korzyści czerpane przez naruszających (bezpodstawne wzbogacenie) znacznie przewyższają rzeczywistą wartość szkody poniesionej przez podmiot prawa autorskiego”.

W towarzyszącej powyższemu sprawozdaniu analizie stosowania dyrektywy 2004/48/WE z dnia 22 grudnia 2010 r. została przywołana różna praktyka państw członkowskich w zakresie stosowania odszkodowań ryczałtowych, w tym Węgier, Łotwy, Słowacji, Holandii i Polski (pkt 2.7.4). Odnosząc się do rozwiązań krajowych stosujących wielokrotność wynagrodzenia jako formy odszkodowania, odnotowano jedynie ten fakt, **nie dokonując negatywnej jego oceny** (pkt 2.7.5)³⁵. W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego stwierdza się natomiast, że chociaż art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut. rzeczywiście odbiega – na niekorzyść naruszciciela – od postulowanego w dyrektywie 2004/48/WE zakresu ochrony, to **twierdzenie o jego sprzeczności z dyrektywą jest zbyt daleko idące**³⁶.

³⁴ Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów z dnia 22 grudnia 2010 r., Stosowanie dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej, KOM(2010) 779 wersja ostateczna, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1438773628427&uri=CELEX:52010DC0779> (dostęp: 16.12.2015 r.).

³⁵ Analysis of the application of Directive 2004/48/EC of the European Parliament and the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights in the Member States, Accompanying document to the Report from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Social Committee on the application of Directive 2004/48/EC of the European Parliament and the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights, COM(2010) 779 final, Brussels, 22.12.2010, SEC(2010) 1589 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/DOC/?uri=CELEX:52010SC1589&from=EN> (dostęp: 16.12.2015 r.).

³⁶ Wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 października 2011 r., IV CSK 133/11, LEX nr 1108560; z dnia 8 lutego 2012 r., V CSK 56/11, LEX nr 1213424.

Ad b) Zarzut odnośnie do „sztywnej wysokości zasądzanej automatycznie”, a tym samym zignorowanie przez art. 79 ust. 1 pkt 3 pr. aut. wskazówki „we właściwych przypadkach” zawartej w art. 13 ust. 1 lit. b dyrektywy 2004/48/WE, można odeprzeć przez bardziej **dynamiczną wykładnię** polskiego przepisu.

Zestawiając brzmienie art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut. (**uprawniony może domagać się** od naruszydiciela dwukrotności/trzykrotności stosownego wynagrodzenia) z art. 13 ust. 1 lit. b dyrektywy 2004/48/WE (**sąd może ustanowić** – na podstawie m.in. honorariów autorskich – odszkodowanie ryczałtowe odpowiednie do rzeczywistego uszczerbku), można dojść do wniosku, że żaden z tych przepisów nie nakłada na uprawnionego obowiązku domagania się wielokrotności stosownego wynagrodzenia ani też nie nakłada na sąd obowiązku zasądzenia tak określonej kwoty. Kierując się wykładnią uwzględniającą przepisy dyrektywy 2004/48/WE, sąd może więc zasądzić odszkodowanie z zastosowaniem mnożnika sytuującego się między jednokrotnością i dwukrotnością/trzykrotnością stosownego wynagrodzenia. Najpierw jednak sąd powinien określić, jaką wartość uznaje za „stosowne wynagrodzenie” (art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut.) i skonfrontować ją z pojęciem „rzeczywistego uszczerbku” (art. 13 ust. 1 dyrektywy 2004/48/WE)³⁷.

Przy krytycznej ocenie wielkości sumy pieniężnej płatnej wskutek zastosowania art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut. należy uwzględnić następujące okoliczności: działalność intelektualna zawsze wymaga poniesienia kosztów (często są one niemożliwe do wyceny), rezultat twórczości jako dobro niematerialne jest szczególnie podatny na naruszenia (także ze względu na brak rejestru i łatwość kopiowania, w porównaniu np. do naśladownictwa rozwiązań technicznych), skutki naruszenia praw autorskich w sferze materialnej mogą sięgać o wiele dalej, niż pozbawienie twórcy w tym obszarze należnego wynagrodzenia³⁸.

Ad c) Twierdzenie o „odebraniu sądowi jakiegokolwiek udziału w określeniu wysokości odszkodowania wbrew sformułowaniu dyrektywy, zgodnie z którą «organy sądowe mogą ustanowić odszkodowania ryczałtowe»”, nie znajduje oparcia ani w przepisach prawa, ani w praktyce sądowej.

Zgodnie z **art. 322 k.p.c. (*ius moderandi*)**, jeżeli w sprawie o naprawienie szkody sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy. Przepis ten znajduje zatem zastosowanie w przypadku art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut. ze względu na konieczność ustalenia wysokości stosownego wynagrodzenia, będącego następnie podstawą wyliczenia jego dwukrotności/trzykrotności. Przepis

³⁷ Zob. też D. Sokołowska, *Prawo twórcy...*, s. 505.

³⁸ *Ibidem*, s. 506. Zob. też P. Podrecki, (w:) D. Flisak (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 1091; P. Zerański, *Granice rygoryzmu podstawowych roszczeń czysto majątkowych w ochronie majątkowych praw autorskich*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2009, nr 8, s. 36.

art. 322 k.p.c. jest w istocie normą kompetencyjną, która uprawnia sąd wyrokujący w sprawie do dokonania określonych ustaleń, ale tylko w wypadku ziszczenia się przewidzianych w tym przepisie przesłanek³⁹. Uzasadnieniem dla zastosowania art. 322 k.p.c. może być zwłaszcza skomplikowany i rozciągnięty w czasie charakter sprawy, uniemożliwiający – z przyczyn ekonomicznych, a nie prawnych – dokładne wyliczenie wielkości szkody⁴⁰.

Przegląd orzecznictwa sądowego dowodzi, że art. 322 k.p.c. jest **często stosowany w sprawach o naruszenie autorskich praw majątkowych**⁴¹. Przekonanie o słuszności tego rozwiązania wyraził Sąd Najwyższy, stwierdzając w wyroku z 21 lutego 2007 r., I CSK 446/06⁴², iż „trudno zaakceptować wyrok, który stwierdza zawinione naruszenie autorskich praw majątkowych, a pomimo to oddala powództwo o zasądzenie potrójnej wysokości stosownego wynagrodzenia (...) ze względu na nieudowodnienie wysokości tego wynagrodzenia przez powódkę, jeżeli zebrany w sprawie materiał pozwala, przy zastosowaniu art. 322 k.p.c., na ustalenie odpowiedniej sumy wynagrodzenia i zasądzenie jej”. W orzeczeniach podkreśla się, że konstrukcja „stosownego wynagrodzenia” mieści w sobie „element pewnej hipotetyczności, który sprawia, że ustalenie wynagrodzenia w sposób ścisły nie zawsze będzie możliwe, zwłaszcza wtedy, gdy nie ma ustalonych cenników za eksploatację utworu określonego rodzaju na danym polu”⁴³. Chodzi w tym przypadku przecież o wyliczenie „wysokości wynagrodzenia, jako uzależnionego od *consensu* stron, do którego nie doszło”⁴⁴, a skoro treść przepisu zakłada pewną hipotetyczność, zatem „ustawodawca dopuścił możliwość przeprowadzenia wyliczenia w sposób niezbyt ścisły”⁴⁵.

Ad d) Odwołanie się do „standardów prawa unijnego”, a w szczególności do „przyjętej w nim eliminacji odszkodowań karnych”, nie znajduje usprawiedli-

³⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2015 r., III KK 442/14, LEX nr 1729284.

⁴⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2014 r., V CSK 379/13, LEX nr 1438425.

⁴¹ Zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 15 czerwca 2011 r., V CSK 373/10, LEX nr 885040; z dnia 21 lutego 2007 r., I CSK 446/06, LEX nr 253393; z dnia 24 marca 2011 r., I CSK 450/10, LEX nr 798235; z dnia 25 marca 2004 r., II CK 90/03, LEX nr 112931; wyroki Sądu Apelacyjnego w Warszawie: z dnia 30 marca 2011 r., VI ACa 1160/10, LEX nr 818164; z dnia 22 czerwca 2010 r., I ACa 345/10, LEX nr 1120117; z dnia 19 lutego 2010 r., VI ACa 809/09, LEX nr 677993; z dnia 29 czerwca 2007 r., I ACa 546/07, LEX nr 394075; wyroki Sądu Apelacyjnego: w Lublinie z dnia 23 kwietnia 2014 r., I ACa 658/12, LEX nr 1498961; w Łodzi z dnia 14 września 2012 r., I ACa 595/12, LEX nr 1220558; we Wrocławiu z dnia 23 marca 2008 r., I ACa 456/08, LEX nr 470269.

⁴² LEX nr 253393. Za zastosowaniem art. 322 k.p.c. w przypadku art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut. opowiadają się J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie*, Warszawa 2008, s. 190. Zob. też D. Sokołowska, *Prawo twórcy...*, s. 503–504.

⁴³ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005 r., III CK 588/04, LEX nr 155496.

⁴⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30 października 1998 r., I ACa 857/98, LEX nr 535048.

⁴⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 stycznia 2007 r., I ACa 882/06, LEX nr 1120185.

wienia w przepisach dyrektywy 2004/48/WE. Artykuł 13 ust. 1 lit. b tej dyrektywy pozwala organom sądowym na ustanowienie we właściwych przypadkach odszkodowania ryczałtowego (odpowiedniego do rzeczywistego uszczerbku) na podstawie takich elementów, jak przynajmniej suma opłat licencyjnych, honorariów autorskich lub opłat należnych w razie poproszenia przez naruszającego o zgodę na wykorzystywanie praw własności intelektualnej, o którą chodzi. Przepis ten odzwierciedla immanentny dla naruszeń prawa autorskiego fakt, że wypłacenie uprawnionemu jedynie **należnego wynagrodzenia nie może być tożsame z wyrównaniem rzeczywistego uszczerbku**. Kwota wynagrodzenia jest jedynie podstawą do ustalenia właściwej wysokości odszkodowania, o czym świadczy określenie „przynajmniej”.

W świetle powyższego nie można dokonywać pospiesznej interpretacji **motywu 26 dyrektywy 2004/48/WE**, w którym stwierdzono, że „tam np., gdzie ustalenie sumy poniesionego uszczerbku byłoby trudne, sumę odszkodowań można oprzeć na elementach takich, jak opłaty licencyjne, honoraria autorskie lub opłaty, jakie byłyby należne, gdyby naruszający poprosił o zgodę na wykorzystanie wchodzących w grę praw własności intelektualnej. Nie jest celem wprowadzenie obowiązku zastosowania odszkodowań o charakterze kary, ale dopuszczenie rekompensaty opartej na obiektywnym kryterium przy uwzględnieniu wydatków poniesionych przez właściciela praw, takich jak koszty identyfikacji i badań”. Motyw 26 **przestrzega** przede wszystkim **przed wprowadzeniem obowiązkowych rozwiązań** o charakterze karnym, czy przed niepozostawieniem w prawie krajowym alternatywy dla odszkodowania o charakterze karnym. Nie nawiązuje się przy tym do poprzedniego sformułowania, w którym dyrektywa 2004/48/WE wskazuje na **przykładowy i bazowy** sposób kształtowania sposobu odszkodowania ryczałtowego, z określeniem jego progę **minimalnego**.

Na tle **motywu 26 dyrektywy 2004/48/WE** **brak jest więc podstaw do twierdzenia**, że odszkodowanie ryczałtowe, stanowiące trzykrotność stosownego wynagrodzenia, ma charakter karny i jako takie jest eliminowane przez postanowienia dyrektywy. Warto podkreślić, że w treści art. 13 dyrektywy 2004/48/WE brak jest jakichkolwiek nawiązań do tego fragmentu motywu 26. Z kolei w orzecznictwie unijnym utrwalony jest pogląd, że „preambuła aktu wspólnotowego nie ma mocy prawnie wiążącej i nie może być powoływana ani dla uzasadnienia odstępstw od przepisów danego aktu, ani w celu wykładni tych przepisów w sposób oczywiście sprzeczny z ich brzmieniem”⁴⁶.

⁴⁶ Wyroki Trybunału Sprawiedliwości: z dnia 2 kwietnia 2009 r. w sprawie C-134/08, *Hauptzollamt Bremen v. J.E. Tyson Parketthandel GmbH hanse j.*, pkt 16 (Dz.Urz. UE C 141 z 20.06.2009, s. 17); z dnia 24 listopada 2005 r. w sprawie C-136/04, *Deutsches Milch-Kontor GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Jonas*, pkt 32; z dnia 25 listopada 1998 r. w sprawie C-308/97, *Giuseppe Manfredi v. Regione Puglia*, pkt 30; z dnia 19 listopada 1998 r. w sprawie C-162/97, *Gunnar Nilsson, Per Olov Hagelgren and Solweig Arrborn*, pkt 54.

Ad e) W polskim prawie cywilnym model odpowiedzialności odszkodowawczej wyznaczany jest przede wszystkim przez art. 361 k.c. Artykuł 79 ust. 1 pkt 3 pr. aut. pozostawia do wyboru uprawnionego skorzystanie ze wspomnianego modelu (zasady ogólne – lit. a) albo z możliwości domagania się odszkodowania ryczałtowego (lit. b). Sposób ten P. Podrecki zalicza „do grupy abstrakcyjnych i obiektywnych sposobów naprawienia szkody” i stwierdza, że: „Ustalanie przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej na innych podstawach niż zasady ogólne, w szczególności z zastosowaniem modelu obliczania odszkodowania na podstawie opłaty licencyjnej, ma charakter wyjątków od ogólnych reguł dotyczących naprawienia szkody, których źródłem są szczególne przepisy ustawy”, co z kolei „jest generalnie zgodne z art. 361 § 2 k.c., który przewiduje możliwość odstępstw od ogólnych zasad wynagradzania szkody”⁴⁷. Trudno więc formułować zarzuty wobec rozwiązania, które faktycznie **wykazuje zgodność** z modelem odpowiedzialności odszkodowawczej w polskim prawie cywilnym, a w każdym razie zostało przez ustawodawcę dopuszczone w treści art. 361 § 2 k.c.

Jak stwierdza J. Olejniczak⁴⁸ art. 361 § 2 k.c. dopuszcza szczególne regulacje normatywne, które mogą inaczej określać szkodę podlegającą naprawieniu, po czym zalicza do nich **odszkodowania ryczałtowane**, np. karę umowną, zadatek, wyrównanie uszczerbku spowodowanego legalnym działaniem administracji publicznej i odszkodowanie określone w art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt⁴⁹. Do katalogu tego można dodać (poza ustawami zmienionymi wskutek nowelizacji z dnia 9 maja 2007 r.) odszkodowania z: art. 423 § 2 k.s.h.⁵⁰, art. 67k ust. 7 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta⁵¹, ale także z § 43 ust. 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 28 czerwca 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie paliwami gazowymi⁵². Zgodnie z tym przepisem w przypadku nielegalnego pobierania paliw gazowych przedsiębiorstwo energetyczne wykonujące działal-

⁴⁷ P. Podrecki, (w:) D. Flisak (red.), *Prawo autorskie...*, s. 1084.

⁴⁸ A. Olejniczak, (w:) A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, Warszawa 2014, s. 106.

⁴⁹ Tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1539, z późn. zm.

⁵⁰ W przypadku wniesienia oczywiście bezzasadnego powództwa o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia sąd, na wniosek pozwanej spółki, może zasądzić od powoda kwotę do dziesięciokrotnej wysokości kosztów sądowych oraz wynagrodzenia jednego adwokata lub radcy prawnego (nie wyłącza to możliwości dochodzenia odszkodowania na zasadach ogólnych); ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 1030, z późn. zm.).

⁵¹ Maksymalna wysokość świadczenia (odszkodowania i zadośćuczynienia) z tytułu jednego zdarzenia medycznego w odniesieniu do jednego pacjenta w przypadku: 1) zakażenia, uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia pacjenta – wynosi 100 000 zł, 2) śmierci pacjenta – wynosi 300 000 zł; ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (tekst jedn. Dz.U. z 2012 r., poz. 159, z późn. zm.).

⁵² Dz.U. z 2013 r., poz. 820.

ność gospodarczą w zakresie przesyłania lub dystrybucji paliw gazowych może obciążyć odbiorcę lub podmiot nielegalnie pobierający paliwa gazowe **opłatami, które są obliczane jako iloczyn trzykrotnej ceny referencyjnej** paliwa gazowego obowiązującej w miesiącu stwierdzenia nielegalnego poboru oraz ryczałtowych ilości energii zawartej w tym paliwie, na zasadach określonych w taryfie.

Pozostając na gruncie Kodeksu cywilnego, należy podkreślić **naturę kary umownej**, mającej charakter odszkodowawczy, która zdaniem J. Jastrzębskiego „może stanowić – i zwykle stanowi – zaostrenie odpowiedzialności dłużnika w porównaniu z sytuacją, gdyby za szkodę wyrządzoną niewykonaniem zobowiązania odpowiadał on na zasadach ogólnych. Perspektywa surowszej odpowiedzialności skuteczniej motywuje dłużnika do wykonania zobowiązania, w razie zaś jego niewykonania – stanowi dla niego dotkliwszą sankcję majątkową niż odpowiedzialność na zasadach ogólnych”⁵³. Zgodnie z uchwałą składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2003 r., III CZP 61/03⁵⁴, stanowiącą zasadę prawną, zastrzeżenie kary umownej na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania nie zwalnia dłużnika z obowiązku jej zapłaty w razie wykazania, że wierzyciel nie poniósł szkody.

Jak zatem widać, „model odpowiedzialności odszkodowawczej w polskim prawie cywilnym” nie ma jednorodnego charakteru. Nawet jeśli określony mechanizm odszkodowawczy uznany jest za rodzaj archetypu, polskie prawo cywilne pozwala na odstępstwa, których nie można uznawać za rodzaj niezgodności, tym samym przekreślając sens takich konstrukcji.

Ad f) Twierdzenie o „zakłóceniu restytucyjnego charakteru odszkodowania”, ograniczone do art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut., opiera się na chybionym wyborze punktu wyjścia do rozważań. Krytykowany przepis należy postrzegać jak element większej konstrukcji, wyznaczonej przez całość art. 79 pr. aut. W tym kontekście zważyć trzeba, że **restytucyjny charakter** należy przypisywać przede wszystkim roszczeniu wprowadzonemu do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych na skutek implementacji dyrektywy 2004/48/WE, tzn. roszczeniu **o usunięcie skutków naruszenia** (art. 79 ust. 1 pkt 2 pr. aut.). Zatem roszczenie o zapłatę wielokrotności stosownego wynagrodzenia może spełniać inne funkcje, nie uchylając znaczeniu roszczenia z art. 79 ust. 1 pkt 2 pr. aut. i możliwości domagania się przywrócenia do stanu poprzedniego (*restitutio ad integrum*).

Na tle funkcji odpowiedzialności odszkodowawczej w doktrynie uwzględnia się **zasadę restytucji**, która wyraża się w zakazie wzbogacenia poszkodowanego przez świadczenie odszkodowawcze (*ne quis ex damno suo lucrum facia*)⁵⁵. Na gruncie art. 361 § 2 k.c. stwierdza się jednak ustawowe przypadki, w których odszkodowanie jest wyższe od szkody (ustalonej z użyciem metody dyferencyjnej),

⁵³ J. Jastrzębski, *Kara umowna*, Kraków 2006, s. 76.

⁵⁴ LEX nr 81615.

⁵⁵ A. Olejniczak, M. Kaliński, (w:) A. Olejniczak (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 6. Prawo zobowiązań – część ogólna*, Warszawa 2014, s. 94.

stanowiące **wyjątek od zasady restytucji, jak np. ryczałty odszkodowawcze**⁵⁶. Zaliczenie odszkodowania z art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut. do tego rodzaju przypadków zostało *explicite* potwierdzone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2011 r., I CSK 633/10⁵⁷. Sąd uznał mianowicie, że zawarte w tym przepisie odesłanie do „zasad ogólnych” (art. 415 k.c.) jako alternatywy dla szczegółowego uregulowania odszkodowania w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut., oznacza, że ten drugi przepis jest przepisem szczególnym do art. 415 k.c. Wyjątkowość regulacji zawartej w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut. polega wyłącznie na **odstępstwie od zasady restytucji na rzecz ustawowego ryczałtu odszkodowawczego** (dwukrotność lub trzykrotność wysokości wynagrodzenia), zobiektywizowaniu odpowiedzialności, a także wprowadzeniu elementu represyjnego w przypadku winy sprawcy. Pozostałe elementy odpowiedzialności są charakterystyczne dla klasycznego ujęcia odpowiedzialności deliktowej.

Ad g) W doktrynie wymienia się kilka funkcji odpowiedzialności odszkodowawczej: kompensacyjną, prewencyjną, represyjną (penalną), repartycyjną⁵⁸, prewencyjno-wychowawczą⁵⁹. Funkcja kompensacyjna „czyni zadość potrzebie naprawienia poniesionej przez poszkodowanego szkody przez to, że odszkodowanie przywraca w jego majątku stan naruszony w wyniku zdarzenia wyrządzającego szkodę”⁶⁰. Z kolei funkcja represyjna „wyraża się w zadaniu osobie odpowiedzialnej za szkodę dolegliwości, związanej z ciężącym na niej obowiązkiem świadczenia odszkodowawczego”⁶¹. Wprawdzie w doktrynie akceptowany jest ogólny pogląd, że funkcja kompensacyjna determinuje podstawowe rozstrzygnięcia ustawowe, jednocześnie jednak za podstawowe kryterium oceny znaczenia danej funkcji przyjmuje się „stanowisko samego ustawodawcy, rekonstruowane z całości norm prawnych”⁶² przy konkretnej regulacji. Trafnie przy

---

⁵⁶ W tych przypadkach ustawodawca ze względu na trudności dowodowe zrezygnował z ustalania według reguł ogólnych rozmiaru szkody, a niekiedy także jej istnienia. Należy tu wymienić m.in.: odsetki ustawowe za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego (art. 481 k.c.); karę umowną (art. 483 k.c. i n.); karę ustawową (art. 485 k.c.); zادةk (art. 394 § 1 k.c.); odstępne (art. 396 k.c.); wadium (art. 70⁴ § 2 k.c.); A. Olejniczak, M. Kaliński, (w:) A. Olejniczak (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 6...*, s. 94.

⁵⁷ LEX nr 1119398.

⁵⁸ A. Olejniczak, M. Kaliński, (w:) A. Olejniczak (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 6...*, s. 73.

⁵⁹ W. Czachórski, A. Brzozowski, M. Safjan, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 2009, s. 86; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2014, s. 100.

⁶⁰ W. Czachórski, A. Brzozowski, M. Safjan, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania...*, s. 86–87.

⁶¹ Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2014, s. 100.

⁶² *Ibidem*. Zob. też M. Kaliński, (w:) A. Brzozowski, J. Jastrzębski, M. Kaliński, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania. Część ogólna*, Warszawa 2014, s. 70.

tym jednak zauważa A. Szpunar, iż: „Czasem zapomina się o tym, że znacznie trudniejszym zadaniem jest samo urzeczywistnienie funkcji kompensacyjnej”⁶³.

Roszczenie o zapłatę dwukrotności/trzykrotności stosownego wynagrodzenia z art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut. jako roszczenie o charakterze ryczałtowym wykazuje **podobieństwa do kary umownej**. Z kolei podstawowymi funkcjami kary umownej są „funkcja stymulująca wykonanie zobowiązania, funkcja represyjna w postaci sankcji za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy oraz funkcja kompensacyjna, polegająca na naprawieniu szkody, jeśli wierzyiciel ją poniósł, bez konieczności precyzyjnego wyliczenia jej wysokości, co znakomicie ułatwia realizację dochodzonego uprawnienia”⁶⁴. Zatem powszechnie akceptowany i niepoddawany krytyce, jako **immanentny dla tej instytucji**, jest walor represyjny. Podobnie trudno podtrzymywać zarzut odnośnie do **represyjnego charakteru** roszczenia z art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut., skoro alternatywę dla niego stanowi roszczenie o naprawienie wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych (art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. a pr. aut.), w którym dominuje **funkcja kompensacyjna**. Zdaniem A. Szpunara: „Elementy represji nie są wyłączone z odpowiedzialności cywilnej”, a „najczęściej elementy kompensacyjne i represyjne przeplatają się wzajemnie” – „represja może być także ubocznym skutkiem działania funkcji kompensacyjnej”⁶⁵.

Różnorodną naturę niektórych roszczeń objętych art. 79 pr. aut. ujął Sąd Najwyższy z wyroku z dnia 9 października 2014 r., I CSK 563/13: roszczenia wymienione w art. 79 ust. 2 pr. aut. spełniają zarówno funkcję kompensacyjną, jak i odstrasząco-prewencyjną. W każdym wypadku ich stosowania rozważyć należy specyfikę sprawy, a w tym swoistość konkretnego prawa autorskiego oraz nieumyślny albo umyślny charakter naruszenia, proporcjonalność i skuteczność ochrony. W odniesieniu do sumy środków należy dążyć zarówno do naprawienia szkody majątkowej, jak i uszczerbku moralnego, w sposób spełniający oczekiwania sprawiedliwości i przestrzegania przed naruszaniem praw autorskich⁶⁶. Także w mozaice pozostałych roszczeń wymienionych w art. 79 pr. aut. należy poszukiwać raczej korzyści dla uprawnionych, niż dopatrywać się mankamentów, których „usunięcie” odbywałoby się jedynie z pożytkiem dla podmiotów naruszających autorskie prawa majątkowe.

⁶³ A. Szpunar, *Uwagi o funkcjach odpowiedzialności odszkodowawczej*, „Państwo i Prawo” 2003, z. 1. s. 20.

⁶⁴ Zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 27 września 2013 r., I CSK 748/12, LEX nr 1396298; 13 marca 2013 r., IV CSK 494/12, LEX nr 1324317; 9 maja 2012 r., V CSK 196/11, LEX nr 1232628; 11 sierpnia 2011 r., I CSK 633/10, LEX nr 1119398; 30 listopada 2006 r., I CSK 259/06, LEX nr 398369; wyroki Sądu Apelacyjnego: w Poznaniu z dnia 2 kwietnia 2015 r., I ACa 142/15, LEX nr 1681977; w Białymstoku z dnia 11 marca 2015 r., I ACa 871/14, LEX nr 1665053; w Krakowie z dnia 4 marca 2015 r., I ACa 1401/14, LEX nr 1667569 i z dnia 9 grudnia 2014 r., I ACa 1269/14, LEX nr 1651895; w Szczecinie z dnia 20 listopada 2014 r., I ACa 838/14, LEX nr 1659141.

⁶⁵ A. Szpunar, *Uwagi o funkcjach...*, s. 23.

⁶⁶ LEX nr 1573966.

Ad h) Stwierdzenie o dominacji legitymacji organizacji zbiorowego zarządzania w postępowaniach w sprawie naruszenia autorskich praw majątkowych nie zostało poparte żadnymi dowodami. Jednakże z tak postawionej tezy został wysunięty dalszy wniosek, mianowicie o naruszeniu równowagi pomiędzy stronami postępowania, gdzie pozwany (naruszyciel) staje się stroną słabszą.

Wprawdzie publikowane statystyki nie ułatwiają oceny powyższego poglądu, jednakże wykazują stopniowy wzrost wpływu spraw z zakresu prawa autorskiego w sądach okręgowych, od 259 w 2008 r. do 619 w 2014 r.⁶⁷. Jednocześnie w latach 2009–2011 w sądach cywilnych odnotowano do załatwienia około 4763 spraw o odszkodowanie lub zadośćuczynienie za naruszenie dóbr intelektualnych⁶⁸. Z kolei np. Stowarzyszenie Autorów ZAiKS informuje o prowadzeniu następujących cywilnych procesów sądowych: 2008 r. – 1027, 2009 r. – 1158, 2010 r. – 1248⁶⁹, co można tłumaczyć m.in. długotrwałością postępowań sądowych w zakresie prawa autorskiego⁷⁰.

Należy jednak zważyć na pozycję organizacji zbiorowego zarządzania w postępowaniach o ochronę praw autorskich i pokrewnych. Trzeba w tym przypadku stanowczo odrzucić kwalifikację organizacji jako przedsiębiorcy w świetle ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów⁷¹. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 listopada 2011 r., III CSK 30/11⁷², stwierdził, że organizacja zbiorowego zarządzania, działająca w formie stowarzyszenia może prowadzić dwa rodzaje działalności: statutową i gospodarczą, i tylko w odniesieniu do drugiej z nich, prowadzonej według reguł określonych w ustawie z dnia

---

⁶⁷ Ewidencja spraw cywilnych z zakresu ochrony praw autorskich oraz prawa własności przemysłowej w sądach okręgowych w latach 2008–2014, Informator Statystyczny Wymiaru Sprawiedliwości, <http://www.isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/> (dostęp: 16.12.2015 r.). W poszczególnych latach wpływ spraw z zakresu prawa autorskiego przedstawiał się następująco: 2008 r. – 259, 2009 r. – 369, 2010 r. – 296, 2011 r. – 451, 2012 r. – 521, 2013 r. – 416, 2014 r. – 619.

⁶⁸ Raport dotyczący ochrony praw autorskich i praw pokrewnych oraz innych praw własności intelektualnej w Polsce w latach 2009–2011, http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/raporty/Raport_statystyki_za_2009_2011.pdf (dostęp: 16.12.2015 r.), s. 36.

⁶⁹ Zob. <http://www.zaiks.org.pl/pliki/362/Procesy.png> (dostęp: 16.12.2015 r.).

⁷⁰ Propozycje działań na rzecz ochrony praw autorskich i praw pokrewnych 2015–2017, Zespół do Spraw Przeciwdziałania Naruszeniom Prawa Autorskiego i Praw Pokrewnych, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa, 2014, http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/konsultacje_-_program_na_rzecz_ochrony/2016_10_13_PROPOZYCJA_DZIALAN_obieg_wer_ost.pdf (dostęp: 16.12.2015 r.), s. 13.

⁷¹ Tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 184.

⁷² LEX nr 1129116. Zob. też: wyroki Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia: 14 września 2009 r., I ACa 534/09, LEX nr 1120146; 28 października 2010 r., I ACa 518/10, niepubl.; 8 lutego 2011 r., I ACa 855/10, LEX nr 1238252; 17 października 2012 r., I ACz 1199/12, niepubl.; wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 25 kwietnia 2012 r., I ACa 312/12, niepubl.; postanowienia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu: z dnia 16 lipca 2012 r., I ACz 1199/12, niepubl.; z dnia 2 sierpnia 2012 r., I ACz 1314/12, niepubl.

2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej⁷³ i ustawie z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym⁷⁴, może być uznana za przedsiębiorcę. W związku z tym sprawy dotyczące roszczeń związanych z ochroną autorskich praw majątkowych twórców nie mogą być traktowane jako sprawa gospodarcza w rozumieniu art. 479¹ k.p.c.⁷⁵. Należy zatem postrzegać organizację zbiorowego zarządzania jako podmioty reprezentujące nie własne prawa, lecz **prawa twórców i innych uprawnionych**. Z tego zaś względu nie można wywodzić wniosku, że powód, reprezentujący np. liczne grono podmiotów słabszych rynkowo (twórców – osób fizycznych), może *ipso facto* w postępowaniu sądowym „dominować” nad pozwanym, zazwyczaj przedsiębiorcą, którego działanie należy oceniać pod kątem wzorca starannego przedsiębiorcy. W myśl wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 sierpnia 1993 r., III CRN 77/93⁷⁶, należyta staranność dłużnika, określana przy uwzględnieniu zawodowego charakteru prowadzonej przez niego działalności gospodarczej (art. 355 § 2 k.c.), obejmuje także znajomość obowiązującego prawa oraz następstw z niego wynikających w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej⁷⁷.

W doktrynie i orzecznictwie od dziesięcioleci uznaje się **twórcę za słabszą stronę stosunku prawnego**⁷⁸. Za okoliczność indyferentną, zwłaszcza dla

⁷³ Tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 584.

⁷⁴ Tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 1203, z późn. zm.

⁷⁵ W brzmieniu obowiązującym do dnia 3 maja 2011 r., tj. do dnia uchylenia tego przepisu ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 233, poz. 1381).

⁷⁶ LEX nr 3982.

⁷⁷ Zob. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2012 r., I PK 149/11, LEX nr 1271585.

⁷⁸ Zob. A. Kopff, *Wpływ postępu techniki na prawo autorskie*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelktualnej” 1988, z. 48, s. 59; P. Katzenberger, *Ochrona autora jako słabszej strony umowy w międzynarodowym prawie umów autorskich*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelktualnej” 1990, z. 53, s. 75; J. Barta, R. Markiewicz, *Podstawowe zasady dotyczące umów autorskich*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1994, nr 11, s. 7; M. Kępiński, (w:) J. Barta (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 13. Prawo autorskie*, Warszawa 2007, s. 456–457, 465–466; J. Bleszyński, (w:) J. Barta (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 13...*, s. 671–672; *idem*, *Wynagrodzenie autorskie w świetle art. 70 ust. 3 i 5 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1995, nr 8, s. 3; E. Traple, *Treść majątkowych praw autorskich*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1994, nr 11, s. 14; *eadem*, (w:) J. Barta, R. Markiewicz (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 329–330; T. Grzeszak, *Prawo do odpowiedniego wynagrodzenia w niemieckiej ustawie o wzmocnieniu umownej pozycji autorów i artystów wykonawców*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2003, nr 2, s. 16; E. Ferenc-Szydełko, *Prawo autorskie wczoraj, dzisiaj, jutro...*, (w:) *Ogólnopolska konferencja „Prawo autorskie a współczesna praktyka”*, Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa ELSA w Szczecinie, Uniwersytet Szczeciński 2006, s. 13–14; K. Grzybczyk, *Prawo właściwe dla autorskoprawnej umowy licencyjnej*, Warszawa 2010, s. 76–77 i 149; T. Targosz, (w:) T. Targosz, K. Włodarska-Dziurzyńska, *Umowy przenoszące autorskie prawa majątkowe*, Warszawa 2010, s. 22–23; D. Sokółowska, *Prawo twórcy...*, s. 102. W wyroku z dnia 14 września 2005 r. (III CK 124/05, LEX nr 164184) Sąd Najwyższy uznał, że

rodzaju rozstrzygnięcia sprawy, należy zatem uznać występowanie twórcy (lub innego uprawnionego) w postępowaniu sądowym we własnym imieniu, czy reprezentowanie przez profesjonalnego pełnomocnika, w tym działającego w zastępstwie organizacji zbiorowego zarządzania.

5. PODSUMOWANIE

Poszukując odpowiedzi na pytanie zadane w tytule referatu M. Czajkowskiej-Dąbrowskiej, można znaleźć wiele argumentów na **obronę tezy o rozwoju** modelu odszkowawczego w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W szczególności roszczenie o zapłatę dwukrotności/trzykrotności stosownego wynagrodzenia (art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut.) jest stosowane w praktyce od 21 lat, czego dowodzi orzecznictwo sądowe, a wdrożenie dyrektywy 2004/48/WE doprowadziło do wzmocnienia tego instrumentu ochrony autorskich praw majątkowych. Argumenty na rzecz zachowania tej instytucji możliwe są do sformułowania – niektóre z nich zostały przywołane powyżej, dla zrównoważenia wysoce krytycznego stanowiska przedstawionego w referacie wygłoszonym podczas Konferencji.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Barta J., Markiewicz R., (w:) J. Barta, R. Markiewicz (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Warszawa 2011
- Barta J., Markiewicz R., *Glosa do wyroku SN z 20.05.1999 r., I CKN 1139/97*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2000, nr 2
- Barta J., Markiewicz R., *Podstawowe zasady dotyczące umów autorskich*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1994, nr 11
- Barta J., Markiewicz R., *Prawo autorskie i prawa pokrewne*, Kraków 2004
- Barta J., Markiewicz R., *Prawo autorskie*, Warszawa 2008
- Błęszyński J., (w:) J. Barta (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 13. Prawo autorskie*, Warszawa 2007

---

twórca jest stroną „na ogół” słabszą. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 24 maja 2006 r., K 5/05 (OTK-A 2006, nr 5, poz. 59, s. 604), stwierdził, że: „W stosunkach panujących na rynku umożliwiającym komercyjną fruktyfikację dzieła, pozycja twórcy (zwłaszcza twórcy w ułamkowym zakresie przyczyniającego się do powstania dzieła) charakteryzuje się znacznie niższą siłą negocjacyjną w porównaniu z producentem”. Zob. też wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 stycznia 2006 r., SK 40/04, OTK-A 2006, nr 1, poz. 5.

- Błęszyński J., *Ochrona autorskich praw majątkowych (Roszczenie o wydanie korzyści)*, Warszawa 1989
- Błęszyński J., *Wynagrodzenie autorskie w świetle art. 70 ust. 3 i 5 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1995, nr 8
- Bogdalski P., *Środki ochrony autorskich praw majątkowych oraz ich dochodzenie w świetle prawa polskiego*, Kraków 2003
- Czachórski W., Brzozowski A., Safjan M., Skowrońska-Bocian E., *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 2009
- Czajkowska-Dąbrowska M., *Glosa do wyroku SN z 20.05.1999 r., I CKN 1139/97*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2000, nr 2
- Ferenc-Szydełko E., *Prawo autorskie wczoraj, dzisiaj, jutro...*, (w:) *Ogólnopolska konferencja „Prawo autorskie a współczesna praktyka”*, Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa ELSA w Szczecinie, Uniwersytet Szczeciński 2006
- Flisak D. (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Warszawa 2015
- Grzeszak T., *Prawo do odpowiedniego wynagrodzenia w niemieckiej ustawie o wzmocnieniu umownej pozycji autorów i artystów wykonawców*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2003, nr 2
- Grzeszak T., *Przedmiot i zakres korzyści podlegających wydaniu na podstawie art. 56 prawa autorskiego w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego*, „Nowe Prawo” 1985, z. 11–12
- Grzybczyk K., *Prawo właściwe dla autorskoprawnej umowy licencyjnej*, Warszawa 2010
- Jastrzębski J., *Kara umowna*, Kraków 2006
- Kaliński M., (w:) Brzozowski A., Jastrzębski J., Kaliński M., Skowrońska-Bocian E., *Zobowiązania. Część ogólna*, Warszawa 2014
- Katzenberger P., *Ochrona autora jako słabszej strony umowy w międzynarodowym prawie umów autorskich*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej” 1990, z. 53
- Kępiński M., (w:) J. Barta (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 13. Prawo autorskie*, Warszawa 2007
- Kidyba A. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, Warszawa 2014
- Konarski X., *Zakres ochrony majątkowych praw autorskich na podstawie art. 79–80 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz jej stosunek do ochrony na podstawie Kodeksu cywilnego*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1998, nr 9
- Kopff A., *Wpływ postępu techniki na prawo autorskie*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej” 1988, z. 48
- Marcinkowska J., *Dozwolony użytek w prawie autorskim. Podstawowe zagadnienia*, „Prace Instytutu Prawa Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2004, z. 87
- Olejniczak A., (w:) A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, Warszawa 2014
- Olejniczak A., Kaliński M., (w:) A. Olejniczak (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 6. Prawo zobowiązań – część ogólna*, Warszawa 2014

- Podrecki P., (w:) D. Flisak (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Warszawa 2015
- Radwański Z., Olejniczak A., *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2014
- Sokołowska D., *Prawo twórcy do wynagrodzenia w prawie autorskim*, Poznań 2013
- Szpunar A., *Uwagi o funkcjach odpowiedzialności odszkodowawczej*, „Państwo i Prawo” 2003, z. 1
- Targosz T., (w:) T. Targosz, K. Włodarska-Dziurzyńska, *Umowy przenoszące autorskie prawa majątkowe*, Warszawa 2010
- Traple E., (w:) J. Barta (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 13. Prawo autorskie*, Warszawa 2007
- Traple E., (w:) J. Barta, R. Markiewicz (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Warszawa 2011
- Traple E., *Treść majątkowych praw autorskich*, „Przeгляд Ustawodawstwa Gospodarczego” 1994, nr 11
- Żerański P., *Granice rygorystyki podstawowych roszczeń czysto majątkowych w ochronie majątkowych praw autorskich*, „Przeгляд Prawa Handlowego” 2009, nr 8

Inne

- Analysis of the application of Directive 2004/48/EC of the European Parliament and the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights in the Member States, Accompanying document to the Report from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Social Committee on the application of Directive 2004/48/EC of the European Parliament and the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights, COM(2010) 779 final, Brussels, 22.12.2010, SEC(2010) 1589 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/DOC/?uri=CELEX:52010SC1589&from=EN> (dostęp: 16.12.2015 r.)
- Bleszyński J., *Opinia prawna dot. nowelizacji ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz o zmianie innych ustaw (druk sejmowy nr 1241) z dnia 13 lutego 2007 r.*, [http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk5.nsf/\(\\$All\)/20B16696D479B99CC125727200347F-F8/\\$File/i289_07A.doc?OpenElement](http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk5.nsf/($All)/20B16696D479B99CC125727200347F-F8/$File/i289_07A.doc?OpenElement) (dostęp: 16.12.2015 r.)
- Czajkowska-Dąbrowska M., *Opinia na temat projektu ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz innych ustaw (druk nr 1241) z dnia 13 lutego 2007 r.*, [http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk5.nsf/\(\\$All\)/99A2F1E82E240660C-1257282004B8EE4/\\$File/i289_07a.rtf?OpenElement](http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk5.nsf/($All)/99A2F1E82E240660C-1257282004B8EE4/$File/i289_07a.rtf?OpenElement) (dostęp: 16.12.2015 r.)
- Ewidencja spraw cywilnych z zakresu ochrony praw autorskich oraz prawa własności przemysłowej w sądach okręgowych w latach 2008–2014, Informator Statystyczny Wymiaru Sprawiedliwości, <http://www.isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/> (dostęp: 16.12.2015 r.)
- Machała J., *Opinia dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz o zmianie innych ustaw (druk sejmowy nr 1241) z dnia 12 marca 2007 r.*, [http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk5.nsf/\(\\$All\)/D9D4AF116D0F48C-4C125729200494F93/\\$File/i581_07.rtf?OpenElement](http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk5.nsf/($All)/D9D4AF116D0F48C-4C125729200494F93/$File/i581_07.rtf?OpenElement) (dostęp: 16.12.2015 r.)
- Oświadczenie Komisji Europejskiej z dnia 13 kwietnia 2005 r. dotyczące art. 2 dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (2005/295/WE) (Dz.Urz. UE L 94 z 13.04.2005, s. 37)

- Projekt ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, druk sejmowy nr 86 z dnia 6 listopada 1993 r.
- Projekt zmiany ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz o zmianie innych ustaw z dnia 7 grudnia 2006 r., druk sejmowy V kadencji nr 1241
- Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on measures and procedures to ensure the enforcement of intellectual property rights, 30.01.2003, COM(2003) 46 final, COD 2003/0024, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52003PC0046> (dostęp: 16.12.2015 r.)
- Propozycje działań na rzecz ochrony praw autorskich i praw pokrewnych 2015–2017, Zespół do Spraw Przeciwdziałania Naruszeniom Prawa Autorskiego i Praw Pokrewnych, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa 2014, http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/konsultacje_-_program_na_rzecz_ochrony/2016_10_13_PROPOZYCJA_DZIALAN_obieg_wer_ost.pdf (dostęp: 16.12.2015 r.)
- Raport dotyczący ochrony praw autorskich i praw pokrewnych oraz innych praw własności intelektualnej w Polsce w latach 2009–2011, http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/raporty/Raport_statystyki_za_2009_2011.pdf (dostęp: 16.12.2015 r.)
- Report on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on measures and procedures to ensure the enforcement of intellectual property rights, 5.12.2003, (COM(2003) 46 – C5-0055/2003 – 2003/0024(COD)), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&mode=XML&reference=A5-2003-468&language=EN> (dostęp: 16.12.2015 r.)
- Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów z dnia 22 grudnia 2010 r., Stosowanie dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej, KOM(2010) 779 wersja ostateczna, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1438773628427&uri=CELEX:52010DC0779> (dostęp: 16.12.2015 r.)
- Sprawozdanie Komisji Kultury i Środków Przekazu o stanowisku Senatu w sprawie ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw z dnia 26 kwietnia 2007 r., druk sejmowy V kadencji nr 1662
- Uchwała Senatu RP w sprawie ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw z dnia 16 kwietnia 2007 r., druk sejmowy V kadencji nr 1628

**THE CLAIM FOR PAYMENT OF THE MULTIPLE AMOUNT OF THE
RESPECTIVE REMUNERATION UNDER COPYRIGHT LAW –
THE VOICE IN DEFENSE OF THE STATUS QUO THE DAY BEFORE
THE DATE OF THE CONSTITUTIONAL TRIBUNAL’S JUDGMENT**

The voice in the discussion – refers to the prof. dr hab. Monika Czajkowska-Dąbrowska’s lecture „Damages for Infringement of Copyright – Development or Degeneration?”

Summary

The article contains the response to the criticism of the solution regulated under article 79 section 1 point 3 letter b of the Copyright and Related Rights Act made before the Constitutional Tribunal rendered its judgment of 23 June 2015 repealing the above-mentioned legal provision. The genesis of article 79 section 1 point 3 letter b leads to the conclusion that it constituted an autonomous institution of the Polish copyright law. In particular, the claim for payment of a triple amount of the respective remuneration, where the copyright infringement is culpable, was not of a penal nature, neither was it contradictory to the Polish model of liability for damages, moreover at the same time, it was in accordance with the provisions of the Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights.

KEYWORDS

copyright, infringement, damages, respective remuneration, multiple amount, Directive 2004/48/EC

SŁOWA KLUCZOWE

prawo autorskie, naruszenie, odszkodowanie, stosowne wynagrodzenie, wielokrotność, dyrektywa 2004/48/WE